

Nattskärnan i Skåne 2007

Nattskärnan utsågs av SOF som en av årets riksinventeringsarter. Det var en knepig art för oss i Skåne! Den andra – gråspetten – vållade oss däremot föga bekymmer. Vad nattskärnan anbelangar så beslöt SkOF att inte satsa på en organiserad inventering. Arten ansågs för svår och dessutom prioriterade vi det fortsatta arbetet med den pågående atlasinventeringen. Vi valde därför att blott – främst via upprop i Anser – uppmuntra alla till att rapportera så många nattskärreobsar som möjligt under året.

KENNETH BENGSSON

ISAMBAND MED en riksinventering av nattskärna 1970 redovisades för Skånes del 34 konstaterade revir. Detta antal var absolut för lågt och ett resultat av en ofullständig inventering (Stolt 1972). I slutredovisningen av förra atlasen (1974-1984) redovisades nattskärnan som säkert häckande i 10 rutor, troligt häckande i 79 och möjligt häckande i 37 rutor, totalt 126 rutor. Man uppskattade då att det fanns 500 par i landskapet, vilket motsvarade 1 par per 6 km² skogsbygd, eller 0.16 par per km² skogsbygd (Andell & Nilsson 1987). För åren 2000-2005 redovisar Rrk Skåne årligen färre än 100 spelande individer. Oftast handlar det om omkring 70 individer. Dessa uppgifter byggs på spontant inkomna rapporter och inte på några som helst organiserade räkningar (Fåglar i Skåne 2000-2005).

Nutid

I den pågående atlasinventeringen är nattskärnan i dagsläget (sep 2007) redovisad med förekomst i 72 rutor (4 säkra, 43 troliga och 25 möjliga häckningar). Vi ska då minnas att blott omkring hälften av lämpliga områden hittills är inventerade, samt att åtskilliga rutor i norra och nordöstra Skåne (vilka kan anses som lämpliga för arten) återstår

att redovisa. Det är således troligt att arten kommer att redovisas från ytterligare en hel del rutor, kanske det dubbla, dvs. uppemot 140 rutor. Grovt räknat täcks en tredjedel av Skånes totala areal av skog vilket motsvarar ungefär 170 atlasrutor. Det är således inte uteslutet att antalet rutor med registrerade nattskärnor kommer att bli fler i denna nya atlasinventering än under den förra då arten konstaterades i 126 rutor. Om detta, i så fall, är ett tecken på en egentlig ökning/spridning av arten, eller på bättre inventeringsinsats låter vi vara osagt.

Inventeringen 2007

På Svalan finner vi (sep 2007) uppgifter om spelande, eller permanent uppehållande sig individer från 16 av Skånes 33 kommuner. Muntliga uppgifter om ytterligare ett 30-tal fåglar från Örkellunga, Hörby samt Gustavborgsområdet vid Perstorp tillkommer. Jag gör bedömningen att uppgifterna tillsammans omfattar ca 160 individer. De 17 aktuella kommunernas (Perstorp inkl.) sammanlagda skogsareal uppgår till 2858 km². Det finns ytterligare fyra skånska kommuner med god andel skog, nämligen Eslöv, Höör, Osby och Sjöbo, varifrån ingen enda nattskärna är redovisad. Den totala skogarealen

i dessa fyra kommuner är 733 km². Skånes totala skogsareal är 3820 km². Samtliga arealuppgifter avser 2002 och är hämtade från *"Miljötillståndet i Skåne 2002, Länsstyrelsen i Skåne län. ISSN 1402 – 3393"*.

Inventeringsinsatserna i Örkelljunga kommun, i Gustavsborgsområdet vid Persstorp samt på en lokal i Kristianstads kommun, är de i särklass bästa under 2007. Ansvariga i Örkelljunga har noterat 35 spelande individer, men gör bedömningen att det totalt i kommunen bör finnas cirka 50. Detta innebär att Örkelljunga kommun kan ha en täthet på omkring 0,25 spelande fåglar per km². Översatt till hela Skånes skogsareal skulle detta innebära 955 spelande fåglar. Men – samtliga Skånes skogar är givetvis inte lämpliga för nattskärran och Örkelljunga kommun håller sannolikt en

tätare population än stora delar av övriga Skåne. Vi kan därför med visst fog utgå från att Skånes population verkligen understiger 1000 spelande individer. Om vi istället räknar på de 35 spelande fåglarna som de facto hittades i Örkelljunga kommun 2007 så får vi 0,18 individ per km².

Det finns ytterligare tre kommuner – Höganäs, Simrishamn och Åstorp – som redovisar tätheter i närheten av Örkelljungas. Totalt handlar det i dessa tre kommuner dock tillsammans om blott 13 rapporterade individer. Väljer vi tätheten 0,18, och extrapolerar den till hela Skånes skogsareal, får vi omkring 690 spelande individer.

I Gustavsborgsområdet vid Persstorp (Persstorp, Klippan och Hässleholms kommuner) inventerade Lars Jonasson ett cirka 100 km² stort område. Inventeringen är väl

foto John Larsen

utförd och resulterade i tio hörda fåglar på nio olika platser. Detta ger en lokal täthet på 0.1 spelande fåglar per km², eller översatt till hela Skåne – 382 individer. LJ gör dock bedömningen att han missat några fåglar varför denna täthet bör vara underskattad.

Lokalt håller arten mycket täta populationer. Exempelvis redovisas från ett om-

äldre granskog är sämre enligt Ulf. Nattskärorna tycks vara sina områden trogna och finns inom samma områden med mindre justeringar sen Ulf började skåda här för minst 30 år sedan. Han har under denna sommar också lagt ett antal nätter i liknande områden vid Ovesholm men här fanns inte en skärre. Möjligen är dessa områden

foto John Larsen

råde i Kristianstads kommun – Stora och Lilla Ry vid Borrestad – minst 17 spelade fåglar. Ulf Jungbeck, som kan området utan och innan, berättar att området omfattar cirka 7 km² och består till mer än 50 % av kalhyggen och uppväxande granskog. Som ovan nämnts verkar den för nattskärre bästa biotopen vara när granen är 7 till 8 år, alltså i julgransstorlek. Både rena kalhyggen och

för blöta.

Analys av läget 2007

- Det är redovisat minst 144 individer i Skåne 2007. Vi vet således att vi har minst 144 – låt oss säga 150, spelande individer. Detta är med garanti ett för lågt antal.
- Extrapolerar vi Örkelljungas förmodade

täthet (50 individ) till hela Skånes skogsareal får vi maximitalet 955 individer. Detta bör vara det absoluta taket och är sannolikt en ganska grov överskattning. Det verkliga antalet bör således ligga någonstans mellan 150 och 955.

- Räknar vi på tätheter för hela Skånes skogsareal baserat på det faktiska antalet redovisade fåglar i de fyra kommuner med flest antal individ per km² får vi omkring 690 spelande individer.
- Om vi placerar ett urklipp av Örkelljunga kommun på liknande ytor på en Skånekarta så finner vi – grovt räknat – att det finns ytterligare ungefär tio "Örkelljungor" i Skåne (Ängelholm, Klippan/Perstorp, 3 i Hässleholm, Osby, Ö Göinge, 2 i Kristianstad/Bromölla samt ett i övriga Skåne). Översatt till Örkelljungas uppskattade population (50) får vi då 550 spelande individer.
- Väljer vi tätheten i Gustavsborgsområdet vid Perstorp som referens får vi 382 spelande individer.

DETTA ÄR EMELLERTID vådliga räkneoperationer med många osäkra faktorer. Längre än till ytterlighetsintervallet mellan 150-955 spelande individer och den mer sannolika skattningen på 400-700 individer i Skåne 2007 kommer vi inte. Den gamla skattningen på omkring 500 par förefaller alltså att hålla ganska bra än idag. Om nu en spelande individ motsvarar ett par vill säga!

Tätheten vid Stora Ry i Kristianstads kommun skiljer sig våldsamt från övriga täthetsuppskattningar (2,4 spelande individ per km²) och får därför i denna analys gälla som ett lokalt undantag. Översatt till hela Skånes skogsareal skulle denna täthet ge drygt 9 000 spelande individer. Så kan vi inte ha det! Ulf Jungbeck och Nils Waldemarsson gör bedömningen att nattskäraran inte minskar i nordost utan är tämligen stabil i sin förekomst, dock med viss varia-

tion mellan åren. De stödjer gissningen på omkring 500 par i Skåne och gör tillägget: "Den är kanske t.o.m. något i underkant".

Kort om föredragna miljöer

Nattskärorna i Örkelljunga kommun var framförallt knutna till glest bevuxna mossar. Förvånansvärt få individer hittades på kalhyggen. För Gustavsborgsområdet har vi goda beskrivningar av de miljöer som höll spelande nattskärnor 2007.

- Gamla Vinnarp, Perstorp: Granplantering, 8 meter hög, med små öppningar.
- Håkantorp, Hässleholm: Granplantering, 7 m hög, med några äldre bokar.
- Attarp, Hässleholm: Mosse med ljung och tranbär. Glest med små tallar.
- Attarp 2, Hässleholm: Kalhygge efter gran med enstaka bokar.
- Oretorp, Klippan: Betesmark med enstaka lövträd.
- Ringhult, Klippan: Kalhygge efter gran med enstaka bok och ek.
- Ringhult 2, Klippan: Igenvuxen betesmark.
- Lilla Tockarp, Hässleholm: Betesmark och bokskog.
- Farstorp, Klippan: Gammal gles skog. Mest lärk plus odlad mark.

Ovan noterade vi att den täta populationen vid Stora Ry i Kristianstads kommun fanns i ett område bestående av över 50 % kalhyggen och uppväxande granskog. Den för nattskärna bästa biotopen tycks vara när granen är 7 till 8 år, alltså julgransstorlek. Både rena kalhyggen och äldre granskog bedöms vara sämre. Nils Waldemarsson berättar också om en annan miljö som nordöstra Skånes nattskärnor verkar föredra. Nämligen den glesa och högstammiga tallskog

med gläntor och uppväxande tallplantor som präglar såväl den sandiga strandskogen vid Hanöbukten som torra tallskogar vid

håller mellan 400-700 spelande individer/antal par. Om vi ytterligare skall försöka precisera antalet så bedömer vi att 500 plus är troligare än 500 minus.

Tabell 1. Uppgifterna i tabellen berättar om de faktiskt rapporterade individerna. Örkelljunga kommun och Gustavsborgsområdet är inventerade. Uppgifterna för övriga kommuner är främst hämtade från Svalan och på intet vis kompletta. Flera kommuner, t.ex. Hässleholm, är svagt inventerade. Från Eslöv, Höör, Osby och Sjöbo saknas uppgifter.

Kommun	Km ² skog	Ind 2007	Källa	Par/km ²
Bjuv	26	2	Svalan	0.08
Bromölla	89	8	Svalan	0.09
Helsingborg	16	1	Svalana	0.06
Hässleholm	741	13	Svalan	0.02
Höganäs	7	1	Svalan	0.14
Hörby	143	6	Svalan/EN	0.04
Klippan	192	6	Svalan	0.03
Kristianstad	476	33	Svalan	0.07
Lund	88	3	Svalan	0.03
(Gustavsborg)*	-100	10	Inventerat	0,1
Perstorp	99	se ovan		
Simrishamn	65	9	Svalan	0.14
Svalöv	130	2	Svalan	0.02
Tomelilla	116	3	Svalan	0.03
Åstorp	18	3	Svalan	0.166
Ängelholm	130	7	Svalan	0.05
Örkelljunga def.	195	35	Inventerat	0.18
Örkelljunga trol.	195	50	Inventerat	0.25
Ö Göinge	327	2	Svalan	0.006
Totalt	2858	144-159		0.05-0.06

t.ex. Vittskövle. Nils bedömer utifrån egen erfarenhet och via rapporter från tidigare år (2005, 2006) att tätheten på nattskärar ställvis är hög i detta område. T.ex. Fårabäcksområdet med bortåt ett tiotal spelande skärar tidigare år. Att ett lägre antal rapporterades härifrån under 2007 beror nog mer på lägre aktivitet hos skådarna än på färre nattskärar.

Slutsats: De uppgifter som finns att tillgå leder oss fram till uppskattningen att Skåne

TACK TILL ALLA ER som rapporterat på Svalan, samt till Evert Nilsson, Hörby och Lars Jonasson, Perstorp för skrivna rapporter. Tack också till Patrik Carlsson för vidare upplysningar om nattskärorna i Örkelljunga samt till Ulf Jungbeck och Nils Waldemarsson för dito om Kristianstad. Richard Ottvall tackas för konstruktiva synpunkter på manus.

Referenser

- Andell, P. & Nilsson, L. 1987. *Svensk fågelatlas i Skåne; slutrapport, del 5*. Anser 26:241-258.
- Johansson, J. 1998. *Nattskärar – den nattliga spinnrocken*. Anser 37:56-59.
- Jönsson, P-E. 1995. *Hotade och sällsynta fåglar i Skåne – en regional rödlista*. Anser 34:245-264.
- Jönsson, P-E. 2002. *Förändringar i Skånes fågelvärld 1952-2001*. Anser 41:159-173.
- Stolt, B-O. 1972. *Om nattskärars förekomst i Sverige 1970*. Vår Fågelvärld 31:111-116.

KENNETH BENGTSOON

Grönvägen 5B, 232 32 Arlöv
larus.bengtsson@swipnet.se